

هجرت بانوی کرامت یک حرکت سیاسی اجتماعی بود

حجت الاسلام والمسلمین امیرعلی حسنلو گفت: حضرت معصومه(س) علاوه بر فعالیت‌های علمی و روایی و بیان احادیث شیعه در خصوص غدیرخم و ولایت و امامت،

حجت الاسلام والمسلمین امیرعلی حسنلو گفت: حضرت معصومه(س) علاوه بر فعالیت‌های علمی و روایی و بیان احادیث شیعه در خصوص غدیرخم و ولایت و امامت، در حرکتی سیاسی اجتماعی، همراه برادران خویش به عرصه مبارزه وارد شد و هجرت را هم به عنوان عامل اعتراض به وضعیت موجود و ظلم عباسیان و هم به عنوان تجدید زیارت با برادر به سوی ایران و خراسان انتخاب کرد.

امیرعلی حسنلو، استاد حوزه و مدیر گروه تاریخ و سیره مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه‌های علمیه حجت الاسلام والمسلمین امیرعلی حسنلو، استاد حوزه و مدیر گروه تاریخ و سیره مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه‌های علمیه در اولین شماره از گفت و گو با خبرنگار ایکنا از قم درخصوص جایگاه و مقام حضرت معصومه(س) بیان کرد: پیوند حضرت معصومه(س) با علم و فضیلت سبب پیدایش یک شهر بزرگ معنوی در مرکز ایران شد و علم اهل بیت(ع) در این شهر جوانه زد و روز به روز رشد پیدا کرد، به طوری که قم محلی برای تربیت نفوس قدسی شده است، در ادامه دومین شماره از این گفت و گو تقدیم مخاطبان می‌شود.

بیشتر بخوانید:

علم و فضایل حضرت معصومه(س) تجلی گر نفوس قدسی شد

در میان دختران امام کاظم(ع) حضرت فاطمه معصومه(س) همچون اجداد طاهرینش، با تأسی به حضرت زینب(س) در مقابل تهدیدها و فشارهای حکومت ظالم علیه خاندان اهل بیت(ع) ایستاد. هجرت بانوی کرامت یک حرکت سیاسی اجتماعی بود

حضرت معصومه(س) علاوه بر فعالیت‌های علمی و روایی و بیان احادیث شیعه در خصوص غدیرخم و ولایت و امامت، در حرکتی سیاسی اجتماعی، همراه برادران خویش به عرصه مبارزه وارد شد و هجرت را هم به عنوان عامل اعتراض به وضعیت موجود و ظلم عباسیان و هم به عنوان تجدید زیارت با برادر به سوی ایران و خراسان انتخاب کرد.

این سفر اگرچه منجر به دیدار برادر نشد، اما منشأ خدمات علمی بزرگ و از اسباب تقویت مکتب حدیثی قم شد. حضرت معصومه(س) با درایت دریافته بود که حرکت سیاسی امام رضا(ع) به گونه‌ای است که برگشتی در آن نیست، در برخی از منابع نقل شده که امام نامه‌ای نوشت و خواهر را به ایران فراخواند، اگرچه محتوای نامه دقیقاً در دست نیست. بنابراین حضرت معصومه(س) طبق رسالت و وظیفه خویش و آگاهی از آینده به سبب رهنمودهای پدر و برادر، هجرت را آغاز کرد. آن بانوی بزرگ، روحی آینده‌نگر داشت و با توجه به آینده قم و محوری که بعدها برای این سرزمین پیش می‌آید و آرامگاه ایشان مرکز آن خواهد بود، به این دیار روی آورد. ثمرات وجود مدفن بانوی کرامت در قم

در روایات و احادیث بسیاری از اهل بیت(ع) و حتی حدیث معراج رسول الله(ص) خبر از سرزمین پاک و مطهری به عنوان «عُش آل محمد(ص)» داده اند که بانویی از خاندان اهل بیت(ع) با نام و نشان مشخص در آنجا رحلت می‌کند و محل دفن ایشان محل تجمع عاشقان و شیعیان و محل ترویج و تبلیغ معارف اسلامی خواهد شد. حضرت معصومه(س) با آگاهی و آمادگی از این تقدیر الهی، هجرت خویش را آغاز کرد.

در این هجرت، اگرچه دیدار برادر مدنظر بود، اما تقویت پایگاه شیعیان و ایجاد یک تشکیلات قوی و کانون بزرگ برای دین دور از نظر نبود، چون وقتی در مسیر، به علت درگیری با مأموران حاکم ساوه مریض شد، سؤال از قم نمود و فرمود مرا به سوی قم ببرید؛ هجرت حضرت معصومه(س) به قم از ابعاد گوناگون دارای تأثیر بوده است.

حضور کریمه اهل بیت(ع) در شهر قم عاملی شد که مهاجران علوی و سادات و عاشقان اهل بیت(ع) از نقاط گوناگون جهان و ایران به این شهر روی آورند و به تدریج، باعث جلب و جذب سرمایه و عمران و آبادانی آن شد. ایجاد پایگاه علمی و گسترش فقه

جعفری و شیعه اثنا عشری و ایجاد مراکز و حوزه های علمیه در قم از دیگر ثمره های وجود آن حضرت است. قائل بودن مقام عصمت برای حضرت معصومه(س)

مقام عصمت دارای مراتبی است که رسیدن به این مراتب برای همه امکان دارد، انسان های عادی نیز اگر از گناه مراقبت نمایند به مراتبی از عصمت راه خواهند یافت؛ چنانکه برخی از فقها و علما را گفته اند که به مرتبه عصمت راه یافته اند. بنابراین وقتی برای علما و فقها که جیره خوار سفره کرامت حضرت معصومه(س) هستند رسیدن به مقام و مراتبی از عصمت امکان پذیر است، برای خود این بانو این منزلت با وجود این مراتب معنوی میسر و فراهم بوده که در مراتبی از عصمت قرار گرفته باشند.

حضرت معصومه(س) در کنار پدری تربیت شده است که دارای مقام عصمت و امامت است و برادری چون امام رضا(ع) دارد، پس قطعاً متأثر از معنویت آنان تربیت شده است؛ بنابراین حضرت فاطمه دختر موسی بن جعفر(ع) با لقب معصومه مشهور است و القاب دیگری نیز برای حضرت نقل شده است.

یکی دیگر از لقب های حضرت معصومه(ع)، کریمه است، کریمه یعنی کسی که بسیار بخشنده، با سخاوت و مهربان است، درباره امام حسن(ع) لقب کریم به جهت بخشنده گی آن حضرت معروف بود و درباره حضرت معصومه(س) نیز به آن جهت که خیلی از بیماران در حرم آن بانو شفا یافته اند و بسیاری از بزرگان حوائج و مشکلات خود را در جوار حرم این بانو گرفته و حل می کنند، معروف است.

ملاصدرا وقتی در کهک تبعید شد و مشغول نوشتن آثار فلسفی از جمله اسفار بود، هرگاه مشکلی داشت برای رفع آن به حرم حضرت معصومه(س) پناه می آورد، بنابراین هر کس با هر حاجتی که به زیارت آن حضرت می‏ آید، دست خالی بر نمی‏ گردد. مهربانی آن خانم آنقدر زیاد است که اگر با دل پاک به زیارتش روند، حاجتش برآورده می شود؛ از این رو مردم ایشان را به جهت کرم و سخاوتش به این لقب شناخته اند.

این لقب برای حضرت معصومه(س) به واسطه مکاشفه ای منسوب به پدر آیت الله مرعشی نجفی(ره) است. ظاهراً مرحوم علاقه مند به زیارت قبر مادرش فاطمه(س) بود، برای نیل به این مقصود چهل شب، ختم گرفت، به آن مداومت کرد تا شاید خداوند به طریقی او را از محل قبر شریف حضرت زهرا (س) آگاه فرماید.

پدر آیت الله مرعشی نجفی(ره) شب چهلم بعد از انجام ختم و توسل فراوان استراحت کرده در مکاشفه ای یا در حال استراحت امام صادق(ع) به ایشان فرمود: «علیک بکریمه اهل البیت؛ به دامن کریمه اهل بیت(ع) چنگ بزن»، ایشان به تصور اینکه منظور امام(ع) از «کریمه اهل بیت» حضرت زهرا(س) است، عرضه داشت: بلی! فدایت شوم من نیز برای همین ختم گرفتم که محل قبر شریف را بیابم؛ امام فرمودند: قبر مادرم فاطمه پنهان خواهد ماند اما برو قم و به زیارت فاطمه معصومه بپرداز، مرحوم آیت الله سید محمود مرعشی نجفی هنگامی که از خواب برخاست تصمیم گرفت که رخت سفر ببندد و به قصد زیارت حضرت معصومه(س) رهسپار قم شود. زیارتنامه؛ نشانی از رتبه معنوی حضرت معصومه(س)

این اوصاف همه نمایی از فضیلت و برتری این بانو است که با این واژگان و القاب توصیف شده اند؛ این اوصاف و اوصاف دیگر مثل عصمت، محدثه بودن و داشتن زیارتنامه مخصوص بیانگر این حقیقت است که حضرت معصومه(س) دارای رتبه معنوی ویژه هستند و با حضورشان در ایران همچون ستاره ای در این آسمان درخشیده و صاحب شأن و مقام خاصی هستند.

حضرت فاطمه معصومه(س) علاوه بر آنکه سرچشمه خوبی ها و کمالات بی حد بوده، از منسوبین سه امام معصوم است و تکریم و احترام ایشان گرامیداشت جایگاه بلند خاندان پیامبر(ص)، خصوصاً مقام امامان شیعه حضرت موسی بن جعفر(ع)، علی بن موسی(ع) و محمد بن علی امام جواد(ع) به حساب می آید.

همان طوری که به حسب نقلی که امام رضا(ع) در فقره ای‏ از‏ زیارتنامه آن حضرت می فرماید: «فان لك عند الله شانا من الشان»، یعنی تو‏ در محضر الهی شأن و منزلت وصف ناپذیری داری که برای ماها این مراتب معنوی چندان روشن نیست؛ هرکس از عرفا منزلت حضرت را درک نمود لحظه ای از این آستان مقدس غفلت ننمود.

وقتی ثواب زیارتش را معادل ثواب زیارت امام رضا(ع) که از خود حضرت نقل شده دانسته اند این نیز خود نشانه ای دیگر از برتری رتبه معنوی حضرت است. امام جعفر صادق(ع) در این رابطه می فرماید: «تدخل بشفاعتها الجنة باجمعهم؛ با شفاعت او‏ همه شیعیان ما وارد بهشت می شوند»؛ یا حضرت امام صادق(ع) فرمود پاره تنم در قم دفن می شود که به برکت وجود او شفاعت و نور علم از قم به تمام عالم می تابد.

امام رضا(ع) که در ایران حضور داشت براساس برخی از روایات نقل شده در قم حضور یافته و قبر و خواهر و کریمه اش را زیارت و نحوه زیارت و آثار و برکات آن را به مردم تبیین فرموده است، نظیر روایتی که سعد قمی و از امام نقل کرده که هر کس او (معصومه) را با شناخت و معرفت زیارت کند، پاداش معنوی آن معادل بهشت است.

در میان امامزادگان ایران و شهر قم و فرزندان حضرت امام موسی(ع) که نورافشانی می کنند، ماه تابانی که همه آنها را تحت الشعاع انوار و درخشان خود قرار داده، تربیت پاک شفیعه محشر، کریمه اهل بیت پیامبر(ص)، دخت گرامی موسی بن جعفر(ع)، حضرت معصومه(س) است. جایگاه حضرت معصومه(س) پس از برادرش امام رضا(ع)

حضرت فاطمه معصومه(س) از جهت شخصیت فردی و کمالات روحی در بین فرزندان موسی و بن جعفر(ع) بعد از برادرش، علی بن موسی الرضا(ع) در والاترین رتبه جای دارد؛ این در حالی است که شیخ مفید و دیگران بیان کرده اند که فرزندان دختر امام کاظم(ع) حداقل هجده تن بوده اند و فاطمه در بین این همه بانوی مکرمه سرآمد بوده است.

حاج شیخ عباس قمی درباره دختران موسی بن جعفر می نویسد: «برحسب آنچه به ما رسیده، افضل آنها رسیده است؛ جلیله معظمه، فاطمه بنت امام موسی(ع) معروف به حضرت معصومه(س) است؛ اما شیخ محمدتقی تستری در «قاموس الرجال» فضیلت وی را نه تنها در بین دختران، بلکه پسران حضرت غیر از امام رضا(ع) بی نظیر می داند و می نویسد: «در میان فرزندان امام کاظم(ع) با آن همه کثرتشان، بعد از امام رضا(ع) کسی هم شأن حضرت معصومه(س) نیست».

بی گمان این نحوه اظهار نظر ها و نگرش به شخصیت فاطمه دختر موسی بن جعفر(ع) بر برداشت هایی استوار است که از متن روایات وارده از ائمه به دست آمده، روایاتی که مقام هایی را برای فاطمه معصومه(س) برشمرده اند، مقامی که نظیر آن را برای دیگر برادران و خواهران وی ذکر نکرده اند و به این ترتیب نام فاطمه معصومه(س) را در شمار زنان برتر جهان قرار داده اند؛ این موارد همه بیانگر شئون معنوی حضرت معصومه(س) است.

ایشان یکی از نمونه های عالی بندگی خدا از خاندان ولایت و امامت است؛ او که عبادت و شب زنده داری هفده روزه اش، در واپسین روز های عمر شریفش در شهر قم و در مکانی است که هنوز حفاظت شده و به نام «بیت النور» معروف است، به یادگار مانده؛ آن «صفیة الله» است که از برکات و راز و نیاز های شبانه اش تا دامنه قیامت، هدایت و الهام بخش بندگان عاشق عبادت و ولایت به شمار می آید.

گفت و گو از مهنوش بهروز